

Досвід і практика/

Микола Вознюк

Директор Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, кандидат економічних наук

Інновації у банківській освіті

Розвиток якісної освіти й освіченості нації – пріоритетне завдання кожної цивілізованої країни. Україна не виняток. Про те, як на практиці втілюють у життя Стратегію інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів, про здобутки на ниві формування якісно нового науково-технічного потенціалу, інноваційний розвиток вузівської освіти розповідає директор Львівського інституту банківської справи (ЛІБС) УБС НБУ Микола Вознюк.

Освіта – найвагоміший елемент людського капіталу. Вона формує загальні та професійні знання, культуру, професійні уміння та навички, розвиває інтелектуальні здібності людини, вчить мислити, аналізувати, приймати обґрунтовані, виважені рішення. Зміни у сучасній системі освіти проявляються в різних формах – ускладненні самого процесу навчання, розширенні інституційних форм та структури організації цієї сфери діяльності, диверсифікації її фінансового механізму тощо. Ефективність менеджменту знань багато в чому визначається тим, яким чином основні суб'єкти взаємодіють між собою як елементи колективної системи створення і використання знань. А тому ключовими потребами сучасної економіки і формування нового мислення в суспільстві є сфери науки і вищої освіти. У зв'язку з цим важливим фактором також можна вважати інноваційну спроможність вищої школи, тобто її здатність адаптуватися до мінливого середовища функціонування через розвиток, а також готовність виконувати свою місію на основі творчого усвідомлення цілей освітнянської діяльності й активного використання наукового потенціалу. Питання розвитку якісної освіти й освіченості нації – стратегічне у кон-

тексті забезпечення інноваційного розвитку та економічного зростання нашої держави. Тому надзвичайно важливо враховувати у стратегії розвитку освітньої сфери потреби ринку праці й соціально-економічного поступу країни та міжнародні стандарти якості освіти, забезпечити тісний взаємозв'язок вищої освіти з науковими дослідженнями тощо.

Основні завдання та шляхи реалізації інноваційного розвитку на загальнодержавному рівні викладено в Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України від 17 червня 2009 року). Як наголошується в ній, “головна системна соціально-економічна проблема полягає в тому, що результативність, якість функціонування і структура креативної частини національної інноваційної системи – сектору досліджень і розробок, освіти, винахідництва – не повною мірою відповідають потенційним потребам інтенсивного розвитку економіки. З другого боку, структурно відстала, технологічно низькоукладна вітчизняна економіка залишається вкрай несприйнятливою до сучасних досягнень науки і технологічних інновацій... Тому назріла нагальна необ-

хідність у спрямуванні державної політики на формування якісно нового науково-технічного потенціалу, максимального його використання для переведення вітчизняної економіки на інноваційний шлях розвитку”.

З метою реалізації зазначеного вище документа Університет банківської справи (УБС) НБУ розробив власну Концепцію інноваційного розвитку навчального закладу на 2010–2020 роки (затверджено Вченою радою УБС НБУ 19 березня 2010 року). В ній окреслено такі основні завдання зокрема й для Львівського інституту, який є одним із підрозділів університету:

- створення та розвиток інфраструктури підтримки інноваційної діяльності для забезпечення ефективного партнерства університетської науки і бізнесу;
- аудит і коригування напрямів досліджень відповідно до змін світової наукової кон'юнктури та вимог замовників і споживачів;
- активізація діяльності університету і його структурних підрозділів у розробці та реалізації державних цільових, галузевих і регіональних соціально-економічних проектів і програм; проведення експертно-аналітичного оцінювання наукових розробок для органів управління всіх рівнів і

суб'єктів господарювання; формування портфеля договірних замовлень до сліджень;

- подальший розвиток і поглиблення наукового співробітництва шляхом формування наукових колективів із науково-педагогічних працівників університету, інших вищих навчальних закладів України та зарубіжжя, провідних вітчизняних і зарубіжних учених та фахівців – практиків фінансово-кредитної сфери для проведення нових, міждисциплінарних за характером досліджень, у тому числі – підготовки спільних наукових праць;
- розробка цілісної системи пошуку та розвитку талановитої студентської молоді; розвиток діяльності Студентського наукового товариства;
- проведення активної політики трансферу наукових результатів у навчальний процес та виробництво тощо.

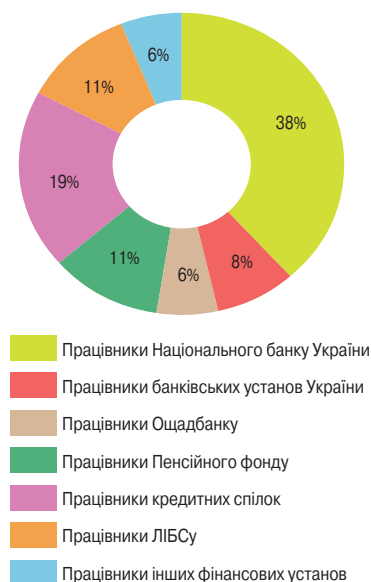
На регіональному рівні зокрема впроваджується Стратегія розвитку Львівської області до 2015 року. У ній наголошується, що одним із визначальних чинників розвитку краю є “посилення наукового потенціалу і зовнішніх контактів освітніх та дослідницьких установ Львова, зміцнення взаємозв'язків між підприємництвом та науково-дослідною сферою”.

Усе це спонукає усвідомити, як тісно переплетені між собою наука, техніка і процвітання держави. Щоб створювати і використовувати нові продукти, потрібні високий інтелектуальний потенціал, високоосвічені наукові кадри, які слід постійно розвивати і примножувати. Особливу роль у цьому процесі відіграють навчальні заклади.

Працюючи над виконанням поставлених завдань у сфері наукової діяльності, ЛІБС УБС НБУ налагодив тісну співпрацю з Національним банком України, установами Національної академії наук України, вітчизняними й зарубіжними вищими навчальними закладами, місцевими органами виконавчої влади та підприємствами регіонів.

Взаємодія нашого інституту з Національним банком дала можливість упродовж 2007–2011 років підготувати на замовлення НБУ 12 науково-дослідних тем, 28 спільних наукових праць, розробити 5 аналітичних матеріалів для використання у структурних підрозділах центрального банку. За вказаний період 9 працівників інституту пройшли курси підвищення кваліфікації в НБУ. А на базі факультету підвищення кваліфікації та перепідготовки банківських кадрів у Львові (див. графік). Так, за 2011–2012 навчальний рік контингент зовнішніх слухачів факультету підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів (ПКП) перевищив кількість слухачів НБУ. Зокрема значно зріс контингент за рахунок працівників кредитних спілок (19%), Пенсійного фонду (11%) та інших фінансових установ (6%). Завдяки цьому окреслюються перспективи збільшення дохідної частини нашого кошторису.

Структура слухачів системи підвищення кваліфікації на факультеті підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів у 2011–2012 навчальному році

Львівський інститут банківської справи у складі Університету банківської справи Національного банку України бере активну участь у низці міжнародних організацій, таких як:

◆ Велика хартія університетів (м. Болонья, 2009 р.) – загалом членство у Великій хартії університетів мають 752 університети Європи, серед них – 30 українських ВНЗ;

◆ Мережа університетів Чорноморського регіону – загалом 28 вищих навчальних закладів;

◆ Ініціатива Глобального договору ООН в Україні (2010 р.), мета якого – сприяти соціальній відповідальності бізнесу, його участі у розв’язанні

проблем глобалізації, створенні стабільнішої та всеохоплюючої економіки, що дасть можливість вирішувати екологічні, економічні та соціальні питання, зокрема, реалізувати програму “Зеленого офісу”, надавати нефінансову звітність тощо.

Слід детальніше зупинитися на співпраці ЛІБСУ з установами Національної академії наук та вищими навчальними закладами України. Це другий за обсягами та результативністю сегмент нашої взаємодії за період 2007–2011 років. Разом із фахівцями НАНУ та ВНЗ вже підготовлено 9 спільних науково-дослідних робіт. Найдовше й найплідніше співпрацюємо з Інститутом регіональних досліджень НАН України. А ще з колегами з інших закладів створили науково-навчальний комплекс “Економосвіта” та навчально-виробничий комплекс “Західбанкосвіта”. Обидві структури конкретними розробками довели свою життєздатність.

До науково-навчального комплексу “Економосвіта” входять Інститут регіональних досліджень НАН України, Інститут економіки та менеджменту Національного університету “Львівська політехніка”, Тернопільський національний економічний університет, Львівська державна фінансова академія, Львівська комерційна академія, Луцький національний технічний університет.

Основними напрямками роботи комплексу було визначено:

1. Кооперацію в питаннях забезпечення підготовки висококваліфікованих спеціалістів у сфері економічної діяльності (залучення науковців з установ-партнерів до навчального процесу у вищих навчальних закладах комплексу, виконання дипломних та магістерських робіт, проходження практики в установах комплексу, спільну підготовку підручників та навчальних посібників для вищої школи);

2. Підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних кадрів установ “Економосвіти”, залучення провідних учених до складу спеціалізованих рад при вищих навчальних закладах комплексу, цільову підготовку аспірантів, докторантів та здобувачів наукових ступенів кандидатів і докторів наук, захист дисертацій в установах-партнерах;

3. Спільне виконання і координацію наукових досліджень та забезпечення їх практичного впровадження;

4. Проведення спільних науково-практичних конференцій, постійно

діючих семінарів, круглих столів з актуальних проблем економіки;

5. Спільну видавничу діяльність (підготовка спільних монографій, збірників наукових праць, публікація статей у наукових виданнях установ-партнерів).

Навчально-виробничий комплекс “Західбанкосвіта” — добровільне об’єднання навчальних закладів, наукових і банківських установ. До його складу увійшли Інститут регіональних досліджень НАН України, Університет банківської справи Національного банку України (м. Київ), Національний університет “Львівська політехніка”, Тернопільський національний економічний університет, Львівський економічний ліцей, Волинський державний коледж технологій та бізнесу, Черкаський державний бізнес-коледж, управління Національного банку України у Волинській та Львівській областях. Відпрацьовані та визначені такі напрями спільної діяльності:

1. Забезпечення безперервного ступеневого навчання професійно обдарованої молоді;

2. Підготовка і підвищення кваліфікації педагогічних, наукових та науково-педагогічних працівників;

3. Підготовка спільних навчально-методичних матеріалів;

4. Профорієнтаційна робота і формування професійних практичних навичок у молоді;

5. Забезпечення принципу мобільності студентів і викладачів;

6. Проведення спільної виховної роботи з молоддю та просвітницької діяльності з поширення економічних знань.

Результати роботи навчально-виробничого комплексу “Західбанкосвіта” свідчать про позитивну динаміку та правильність обраного шляху:

- проведено 5 спільних наукових заходів (конференції, семінари, круглі столи);

- видано 39 спільних монографій, 3 підручники, 16 посібників;

- ЛІБС УБС НБУ разом із Інститутом регіональних досліджень НАНУ видають науково-практичний журнал “Регіональна економіка”. Наукові статті за результатами Міжнародної науково-практичної конференції “Інтеграція України у європейський та світовий фінансовий простір” публікуються у збірнику Інституту регіональних досліджень “Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України”;

- в Інституті регіональних досліджень НАН України діє філія кафедри банківської справи ЛІБСу;

- у роботі спеціалізованих рад із захисту дисертаційних досліджень установ НАНУ та вузів-партнерів беруть участь 5 науково-педагогічних працівників інституту;

- 10 науково-педагогічних працівників інституту проходять цільову підготовку в аспірантурі та докторантурі установ НАНУ і вузів-партнерів;

- у спеціалізованих вчених радах установ НАНУ та інших вищих навчальних закладах захищено 3 докторські та 23 кандидатські дисертації;

- пройшли стажування в установах НАНУ та вищих навчальних закладах 52 науково-педагогічні працівники інституту;

- на базі інституту пройшли стажування 28 науково-педагогічних працівників установ НАНУ та вищих навчальних закладів.

Оцінюючи потенціал студентської наукової школи та розглянувши показники співпраці інституту з установами НАН України та вищими навчальними закладами, відзначимо найцікавіші спільні заходи:

- залучено 10 провідних науковців регіону для головування в Державній економічній комісії та рецензування дипломних студентських робіт;

- засновано Об’єднання наукових студентських товариств науково-навчального комплексу “Економосвіта”;

- студенти взяли участь у 28 конференціях, форумах, семінарах, організованих установами НАНУ та ВНЗ.

За результатами участі студентів у наукових конференціях 2007–2011 років у колективних збірниках, виданих нашим інститутом, опубліковано 2 353 наукових статті і тези доповідей. Наші студенти також стали авторами 157 публікацій у виданнях інших навчальних закладів, перемогли й одержали дипломи престижного Відкритого конкурсу імені професора Веніамінова на кращу студентську наукову роботу (Росія, Санкт-Петербург), Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, Всеукраїнського молодіжного конкурсу “Новітній інтелект України” Міжнародного благодійного фонду “Україна 3000” та інших.

Упродовж 2010–2012 років Львівський інститут банківської справи значно розширив рамки міжнародної співпраці:

- 12 науково-педагогічних праців-

ників пройшли стажування в університетах Німеччини, Польщі та Росії;

- 10 студентів пройшли семестрове навчання за програмами студентської мобільності; 65 — взяли участь у наукових семінарах та конференціях; 21 — побував на практиці в зарубіжних університетах; 87 — відвідали літні школи у країнах ЄС;

- 28 студентів взяли участь у міжнародній програмі студентського обміну “Працюй та подорожуй” (Work and Travel).

Науково-педагогічний колектив ЛІБСу розробив і впровадив сучасні навчальні програми, які відкривають перед студентами інституту широкі можливості:

- захищати дипломні роботи іноземною мовою;

- вивчати в інституті англomовну магістерську програму “Антикризовий менеджмент у банку”;

- отримувати подвійний диплом магістра європейського зразка, навчаючись паралельно у Краківському економічному університеті (Польща)

- польською, англійською мовами; Вільнюському університеті Миколаша Ромеріса (Литва) — російською мовою; Вищій школі менеджменту в Барселоні та Університеті школи Салезіан Саррія (Іспанія) — англійською мовою; приватному університеті міста Нортвуд (Northwood University, NU) (США) — англійською мовою;

- стати авторами будь-якої із 700 сучасних прикладних магістерських тем.

Ще один цікавий напрям роботи ЛІБСу — стратегія розвитку Львівської області до 2015 року. Інститут плідно співпрацює з обласною державною адміністрацією, міською радою, Державною податковою адміністрацією у Львівській області, обласним управлінням Пенсійного фонду України. Нами підготовлено й подано пропозиції до низки соціальних проектів та програм Львівщини. Здійснюємо моніторинг стану вирішення пріоритетних завдань розвитку регіону, проводимо дослідження та готуємо науково-дослідні роботи за Програмою транскордонного співробітництва Польща — Білорусь — Україна тощо. Постійно обмінюємося інформацією щодо інноваційної діяльності, проводимо неаналітичні дослідження у сфері інноваційної політики. Разом з місцевими органами влади організуємо науково-практичні семінари, конференції, круглі столи, бізнес-форуми та інші заходи.

Проаналізувавши співпрацю ін-

ституту із підприємцями та підприємствами регіонів у сфері наукової діяльності, ми дійшли висновку, що в частині виконання господарсько-договірних наукових досліджень, впровадження результатів наукових розробок можна було б зробити значно більше. На жаль, не все у цій справі залежить від науковців та студентів ЛІБСу.

Постійний пошук нових сучасних форм співпраці з органами влади, місцевого самоврядування, установами та підприємствами краю дає можливість Львівському інституту банківської справи УБС НБУ максимально наблизити навчальні програми до науково-практичної сфери. Невипадково ж студенти у своїх дипломних роботах активно використовують інформацію про роботу підприємств та установ як базу апробації результатів досліджень. Цей показник становить 96%. Чимало наших випускників працевлаштовуються саме там, де писали дипломну роботу. Рівень працевлаштування сягає 76%.

Проаналізувавши співпрацю ЛІБСу

зі структурами Національного банку України, установами Національної академії наук України, місцевими органами виконавчої влади та підприємствами регіонів, відзначаючи нові здобутки, ми водночас бачимо й потребу вдосконалення цієї співпраці щодо:

- форм та методів організації праці;
- перегляду і корекції угод згідно з вимогами часу;
- виконання господарських договорних науково-дослідних тем та проектів;
- впровадження наукових розробок;
- розвитку філій кафедр в установах НАН України;
- спеціалізації кафедр за напрямами наукових досліджень;
- формування тематики дипломних робіт з урахуванням сучасних потреб науки, економіки, держави;
- створення якісних фундаментальних підручників та бази авторських лекцій;
- розширення студентської нау-

кової співпраці;

- поліпшення працевлаштування студентів;

- надання кафедр (не тільки випускаючим) статусу основного замовника та виконавця з метою: формування майбутнього контингенту для навчання; для проведення наукових досліджень (зокрема й студентських); напрацювання якості наукової школи; врахування інтересів роботодавця як майбутнього “покупця” результатів спільної праці.

Зазначене вище дає можливість зробити висновок про те, що інновація є основною формою розвитку сфери освіти, а управління процесом інновації, що включає створення умов для її відтворення, — основним механізмом, який визначає її якість.

Отже, подальший взаємозв'язок освіти і науки сприятиме підвищенню ефективності інноваційної економіки, що в перспективі має забезпечити зростання добробуту населення.

Дослідження/

Вадим Сирота

Економіст департаменту пруденційного нагляду Генерального департаменту банківського нагляду Національного банку України, аспірант Університету банківської справи Національного банку України

Управління проблемними кредитами як основа антикризових заходів банку

Аналізуючи проблему низької якості активів як фундаментальної причини виникнення кризи у банківській системі, автор обґрунтовує доцільність використання санаційного (госпітального) банку як механізму роботи з проблемною заборгованістю. За результатами аналізу іноземного досвіду запропоновано адекватну сучасним реаліям вітчизняного ринку схему функціонування такої установи.

ПОГІРШЕННЯ ЯКОСТІ АКТИВІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВИНИКНЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У БАНКУ

Найвідчутнішим проявом рецесії економіки України у 2008–2009 роках була банківська криза. Ха-

рактерною рисою кризових явищ у банківському секторі стало стрімке поширення негативного соціального ефекту внаслідок непередбачуваних коливань курсу національної грошової одиниці, ризику неповернення заощаджень із проблемних банків,

неплатоспроможності окремих позичальників — фізичних осіб (переважно за іпотечними кредитами в іноземній валюті). З другого боку, загроза недостатності кредитно-інвестиційних ресурсів та невиконання банком функцій забезпечення здійснення платежів